

andere Nederlanders in een gesloten wagon terecht waarin zich verder louter Hongaren en een enkele Pool bevonden)

'moesten er letterlijk ingeslagen worden en toen iedereen in een open of dichte wagon zat, begon een van de verschrikkelijkste reizen, die ik ooit heb meegemaakt. Het tart alle beschrijving. De wagons waren gesloten en aan beide kanten was een klein luik uitgezaagd, dat zwaar getralied was. Wij kregen niets te eten en moesten onze behoeften in de wagon doen. Wij gebruikten daarvoor etensbakjes.

Het was halfdonker in de wagon, zodat men niet goed kon zien waar en op wie men stond. Men stelle zich de gemoedstoestand voor van honderdtwintig man die op misschien 12 vierkante meter vijf dagen moeten huizen zonder eten en drinken, zonder gebruiken, die zelfs de meest primitieve mens eist. Honger, kou, alle omstandigheden werkten mee om iedereen zo prikkelbaar mogelijk te maken. Niemand kon iets van de ander verdragen. Dus kreeg men het toneel, dat honderdtwintig uitgemergelde, geïrriteerde mensen vochten om een plaatsje, terwijl ze nog niet konden hebben dat een ander de knie in hun rug zette. Er werd geschopt, geslagen in het wilde weg. De wagon was halfdonker en een aantal mensen, meestal het groepje van de sterksten, regeerde. Met hun krachtige armen maaiden ze in de wagon in het rond, niets en niemand ontziend, om dan zichzelf languit op de grond te leggen. De rest van het gezelschap, door de overheersers in de hoek gedrukt, hield zich dan nog niet rustig, maar sloeg er onderling ook nog op. Zo nu en dan zag men een mes flikkeren, waarop dan even later een kreet volgde of zag men dan een of andere gemeen kijkende Hongaar of Pool zijn houten schoenen uittrekken en hiermee iemand, die hem in de weg zat, de hersenpan verbrijzelen. De lijken werden in een hoek gelegd en als hoofdkussen gebruikt, bewust of onbewust. Soms lukte het de sterkste om een van de kleine getraliede vensters er uit te breken en daar werden dan de lijken uitgesmeten. In de wagons die zo'n open venster hadden, was men nog het beste af. Men kon dan zijn behoeften doen in een eetschotel en deze door het venster leeggooien.

Het laatste gedeelte van de trein bestond uit open veewagons. Stikte men bij ons in de wagon bijna van benauwdheid, in een andere bevroren ze van de kou, die misschien nog erger is dan de honger. Tientallen kregen bevroren ledematen en even zovele tientallen moesten in elke wagon overboord gesmeten worden, daar ze onder de slagen van hun lotgenoten bezweken waren.¹

De trein die Minco vervoerde, kwam in Dachau aan.

Slechts van een aantal treintransporten weten wij hoeveel gevangenen onderweg bezweken. Naar verhouding waren er de minste slachtoffers in de treinen die het station Auschwitz verlieten. Heel begrijpelijk: die

¹ S. Minco: *Gevangene 136 862 vertelt . . .*, p. 35-36.